

Historický vývoj krajiny České republiky

*Linda Drobilová, ÚLBDG LDF MENDELU
nepojmenovatelna@gmail.com*

Základní principy krajinné ekologie ve vztahu ke změnám v krajině

- **Struktura**

- Prostorová

- Časová (primární, sekundární, terciální)

- **Funkce**

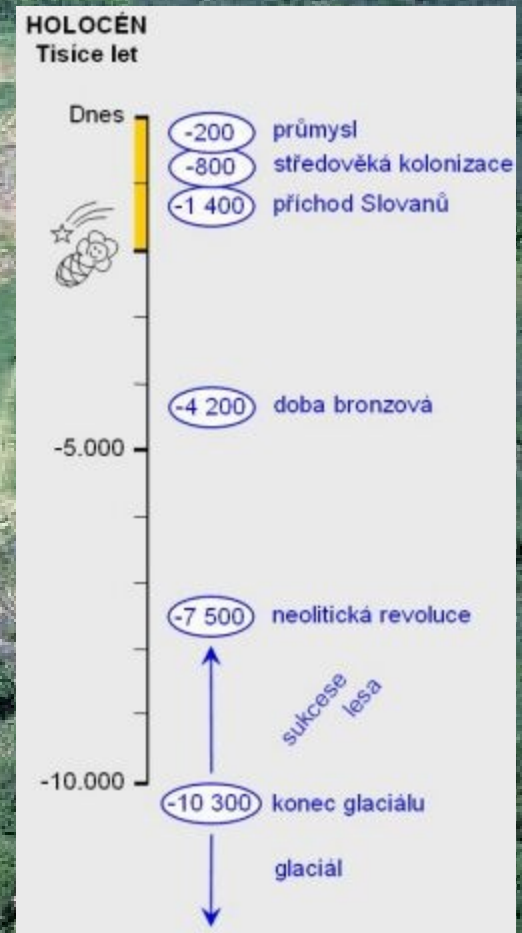
- **Dynamika – změna -
vývoj**

Proměny krajiny

- Založeno na sledování změn jednotlivých krajinných složek (plocha, dynamika, prostorové konfigurace) .
- Sledujeme téměř výhradně změny způsobené lidskou činností (horizont 100 roků).
- Časté téma ekologických studií od poč. 20. stol.
- Změny ve využívání krajiny mění základní vlastnosti a charakteristiky krajiny.

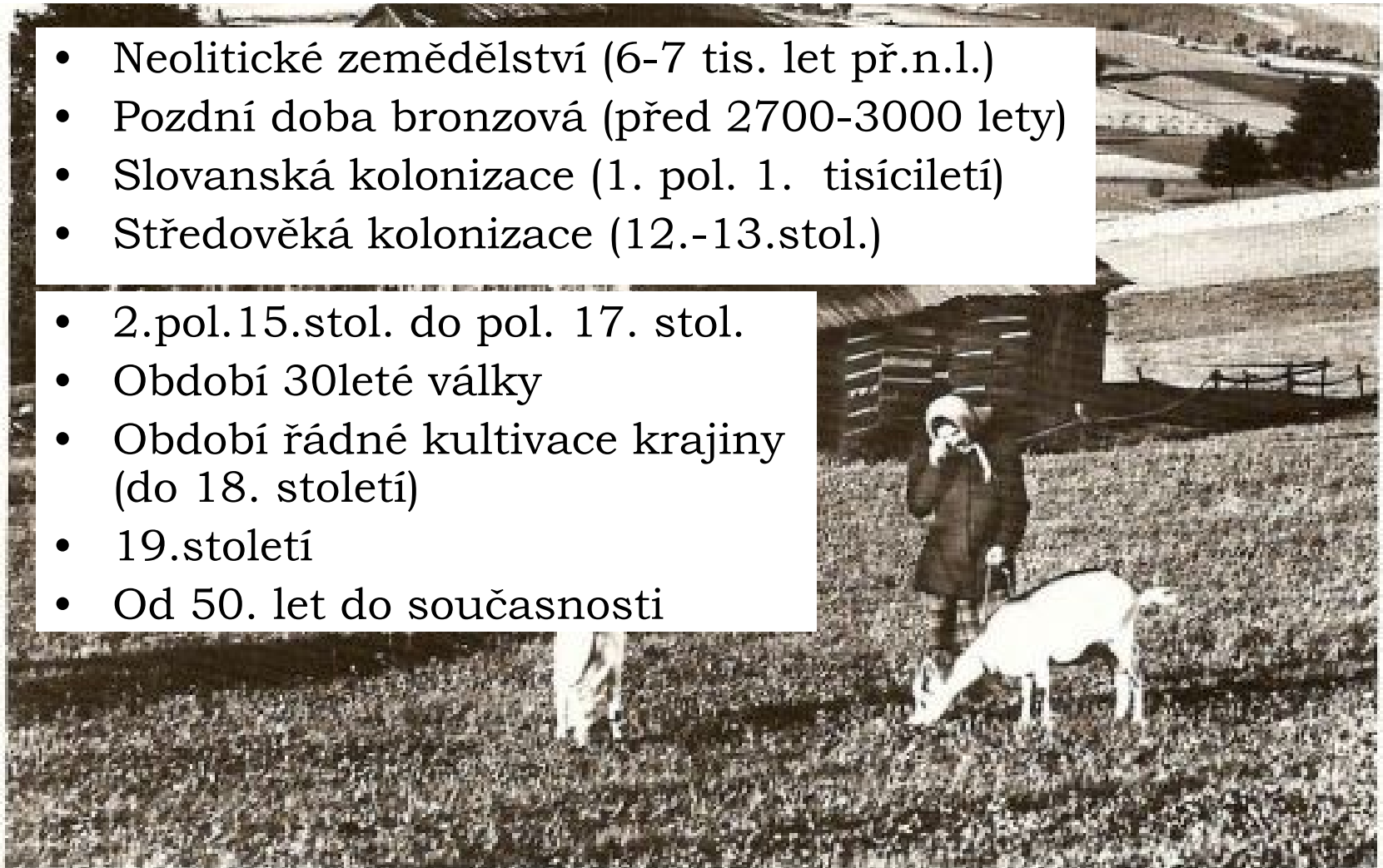
Vznik kulturní krajiny

- Vznik kulturní krajiny – neolit
- Zásadní zvrát v přirozeném vývoji krajiny
- Kulturní zemědělská krajina umožnila rozvoj a existenci ekosystémů, které v předcházejících obdobích nemají obdobu (tzv. kulturní step)

Historický vývoj české kulturní krajiny

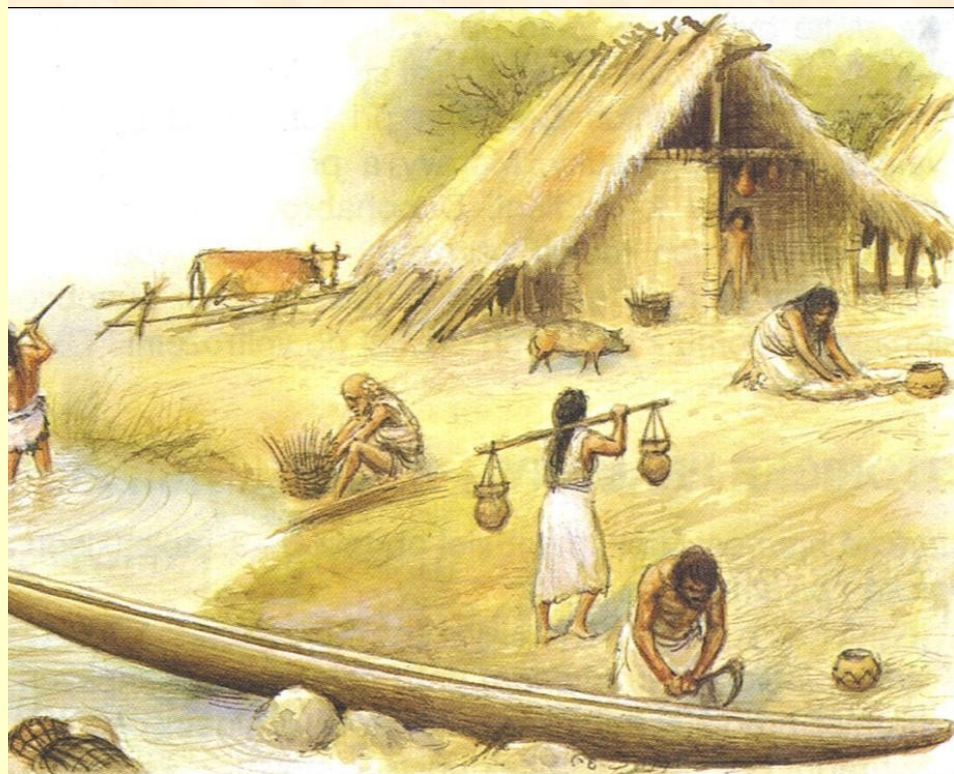
- Neolitické zemědělství (6-7 tis. let př.n.l.)
- Pozdní doba bronzová (před 2700-3000 lety)
- Slovanská kolonizace (1. pol. 1. tisíciletí)
- Středověká kolonizace (12.-13.stol.)
- 2.pol.15.stol. do pol. 17. stol.
- Období 30leté války
- Období řádné kultivace krajiny (do 18. století)
- 19.století
- Od 50. let do současnosti

Naš 7. let

Neolitické zemědělství

- **6000-5000 let př.n.l.**
(mladší doba kamenná)
- nevyvolalo destruktivní procesy
- cyklický systém žárového hospodaření
- na jednom místě cca 40 let
- přirozená regenerace zemědělské půdy -30 let

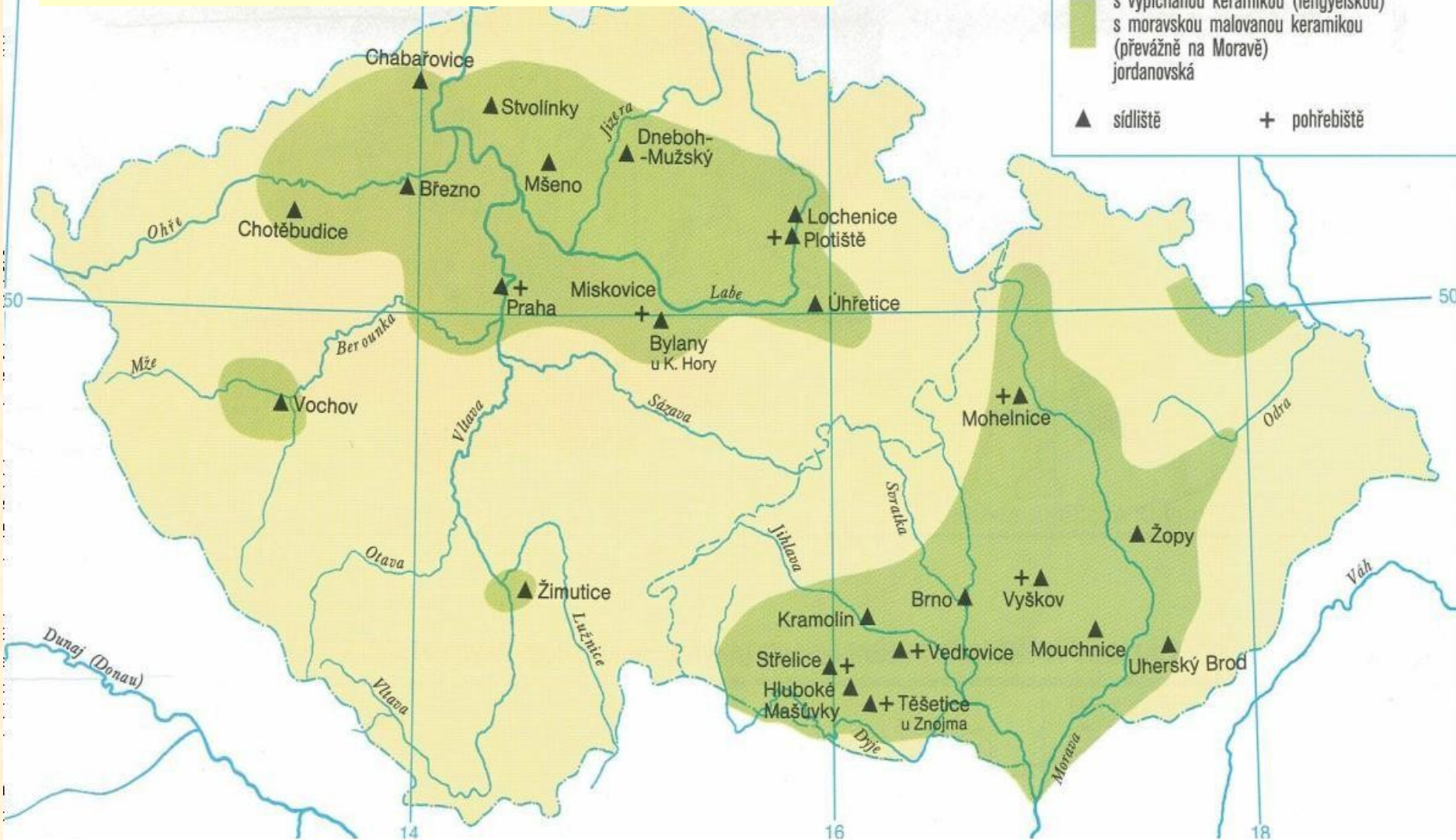
otanová, E. (2004): Atlas českých dějin 1. Kartografie, Praha.

Území osídlená v neolitu (-7500 až -6000)

Osídlená území (kultury od nejstarší po nejmladší):

- s lineární keramikou
- s vypichanou keramikou (lengyelskou)
- s moravskou malovanou keramikou (převážně na Moravě)
- jordanovská

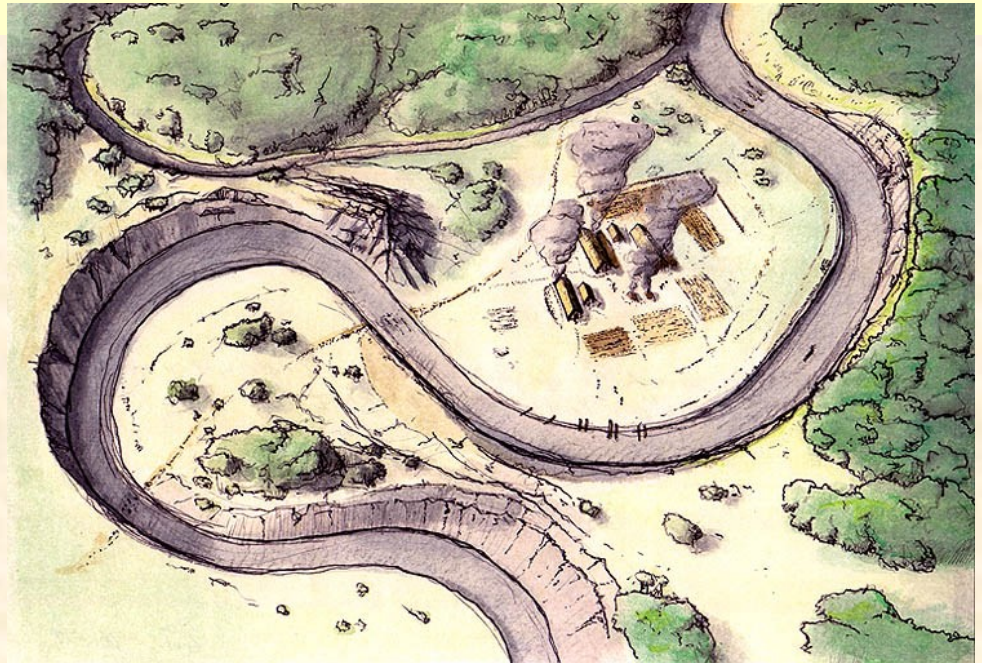
▲ sídliště   + pohřebiště

Zdroj: Semotanová, E. (2004): Atlas českých dějin 1. Kartografie, Praha.

ENEOLIT

- cca **3000 př.n.l.** (pozdní doba kamenná, resp. doba měděná – „**chalkolit**“)
- nastupuje „*rádlo*“ (dř. *hák*) – žárové hospodaření s orbou (orba křížem)

Doba bronzová

- Zhruba před **2200-750 př.n.l.**
- těžba rud – Krušnohoří, Zlatohorsko – specializované osady
- počátek meziregionální diferenciaci prostoru
- značné rozšíření ploch obdělávané půdy (trvalá fixace ploch)
- záprah zvířat

Doba železná

- V našich podmínkách cca **750 – přelom letopočtu**
- definitivní vypuštění fáze stromů a keřů z žárové soustavy – střídání pole (3-7 let) a přílohu (5-15let)
- vznik trvalých zemědělských obvodů – tzv. „*plužin*“
- Národ Keltů – trvalá lokalizace sídel, oppida,
- kmen Bójů – obývané území „*Bójohémum*“.

Slovanská kolonizace

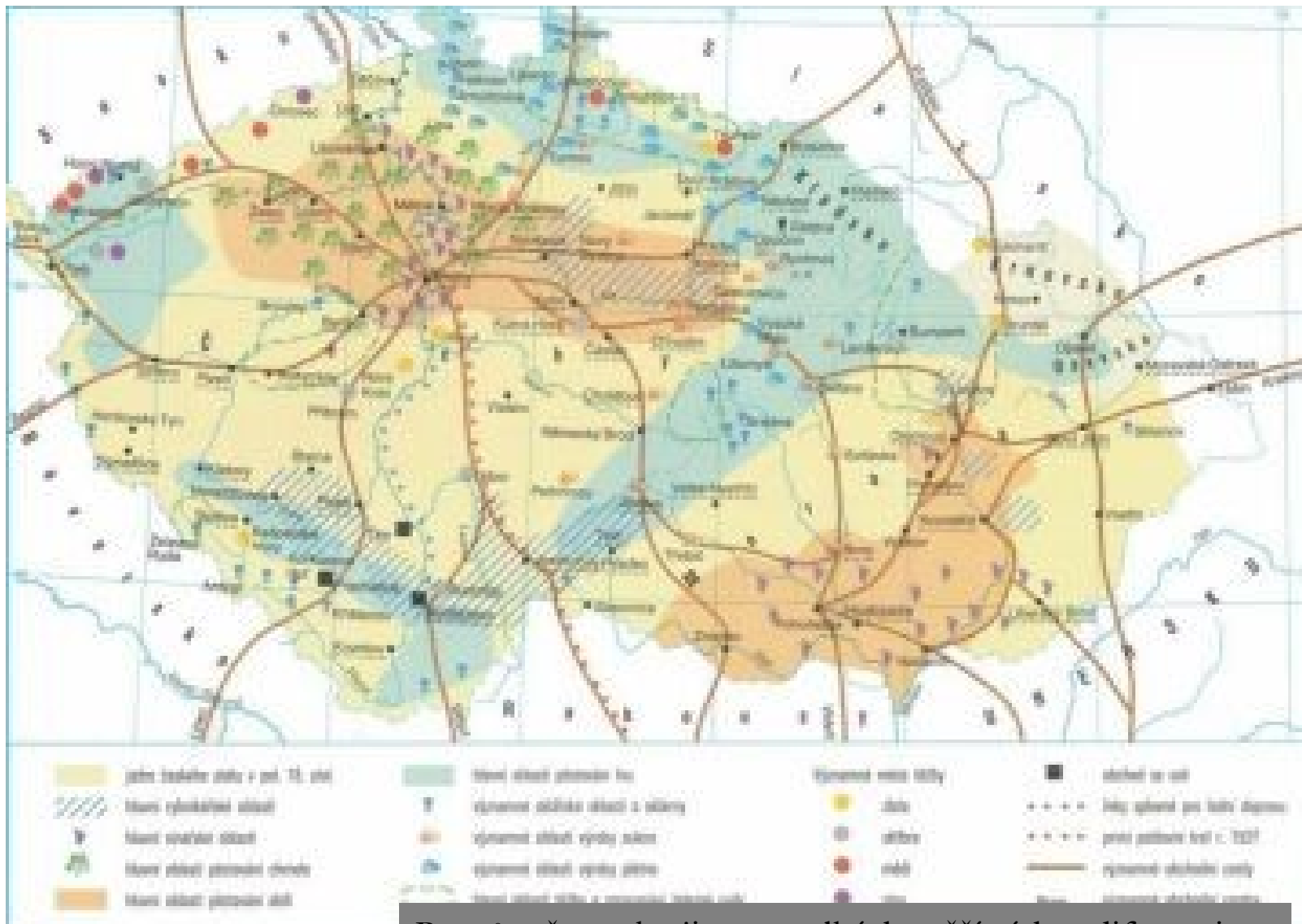
- Staří Slované na našem území cca od **r. 400**
- Další rozšiřování zemědělských ploch, přílohové zemědělství
- Rodové vsi s „polozemnicemi“
- Sprašové půdy, průměrná roční teplota 8- 10 °C (habrové, dubohabrové háje)
- 75 % plochy stále zalesněno

Středověká kolonizace

- Cca 13. a 14. století
- osídleno území vnitrozemských i příhraničních vrchovin
- zavedení trojpolního systému (jař-ozim-úhor)
- odlesnění kulminuje (Karel IV. stanovil přísná pravidla ochrany lesa)

Zdroj: Semotánová, E. (2004): Atl

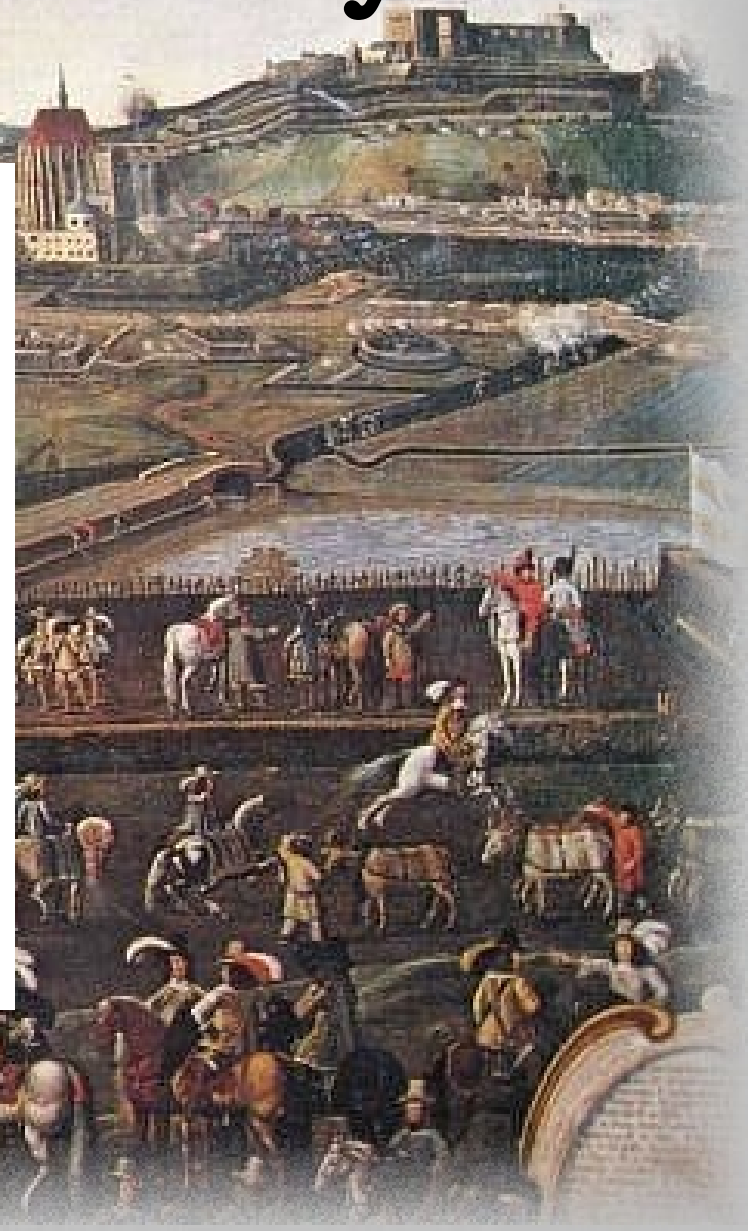
Rozrůzněnost krajiny ve velkých měřítcích – diferenciace krajinného prostoru v pol. 16. století.

RENESSANCE

- 1500 až 1620
- další rozšiřování zemědělské půdy
- Intenzivní rozvoj rybníkářství – nejvýnosnější obor feudálního hospodářství
- Koncem 16. stol. zaujímaly rybníky plochu 180 000 ha (dnes 52 000 ha).

Období 30leté války

- Přirozené zhoršení klimatických podmínek
- Snížení antropického vlivu na krajinu (dočasné ponechání půdy ladem, spontánní vývoj směrem k lesním společenstvům)
- Některé plochy zůstaly neobdělávané dodnes

Období řádné kultivace krajiny

- Trvala min. do 18. století
- Položen základ „**barokní české krajiny**“
- Rozvoj esteticky motivovaných úprav krajiny – zahrady, parky (Terčino údolí, Babiččino údolí, Veltrusy, Nedošinský háj aj.)
- Významně se **zvýšila** plocha **obdělávané půdy** (extenzivní průběh)
- Počátkem 19. století došlo ke zrušení většiny českých rybníků (v pol. 19. stol. už jen 35 000 ha).

19. století

- Zásadní vliv na strukturu a vývoj krajiny měly tzv. systémové změny v zemědělství, zejm. „**střídavý systém hospodaření**“ (absence úhoru, střídavý osevní postup)
- Výměra OP se za toto období navýšila o 50% (na úkor úhoru a pastvin)
- V 1. pol. – historicky **nejmenší rozsah lesů**
- Ve 2. pol. 19. stol. se růst zemědělské půdy zastavil
- Docházelo k zalesňování zemědělských půd ve vyšších polohách (úbytek obyvatel v JČ, ČMV)
- Masivní zavádění jehličnatých monokultur (BO, SM)
- Regulace toků, první velkoplošné meliorace, velkoplošná těžba nerostných surovin, koncem výstavba prvních přehrad)

Období od 50.let do současnosti

- Zcela zásadní změny struktury zemědělské krajiny v důsledku změn politických, ekonomických, změny vlastnických poměrů i přechod k velkovýrobním způsobům
- 1. etapa změn v 50. a 60. letech – **socialistická kolektivizace** – rozorávání, slučování pozemků
- 2. etapa změn v 70. až 80. letech – **koncentrace zemědělské velkovýroby** – nejproblematictější období z hlediska vlivu na ES krajiny
- Výsledek – úbytek TTP, odvodnění, rozorání luk v údolních nivách, likvidace stabilizačních prvků krajiny, zánik staré cestní sítě,...

Velkobloková krajina

Na jaře

V létě

Ekologické důsledky změn v krajině

- Zvýšení druhové a ekosystémové diverzity
- Disturbance
- Posílení rozmanitosti biotopů
- Velkoplošná nivelizace
- Velkoplošné odvodňování
- Snížení ekologické stability a biodiverzity
- Eroze půdy
- Kvalita povrchových i podzemních vod
- Zvýšení rozkolísanosti vodního režimu zejm. u MVT

Typy české kulturní krajiny

- *Stará zemědělská krajina*
- *Venkovská krajina osídlená v průběhu středověké kolonizace*
- *„Mladá“ kulturní krajina*

Děkuji za pozornost ...